

ISSN 2518-1467 (Online),

ISSN 1991-3494 (Print)

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ
ҰЛТТЫҚ ҒЫЛЫМ АКАДЕМИЯСЫНЫҢ
Абай атындағы Қазақ ұлттық педагогикалық университетінің

Х А Б А Р Ш Ы С Ы

ВЕСТНИК

НАЦИОНАЛЬНОЙ АКАДЕМИИ
НАУК РЕСПУБЛИКИ
КАЗАХСТАН
Қазақстан Республикасының
Ұлттық ғылым академиясының
Абай атындағы Қазақ ұлттық педагогикалық университетінің

THE BULLETIN

THE NATIONAL ACADEMY OF
SCIENCES OF THE REPUBLIC OF
KAZAKHSTAN
Abai Kazakh National Pedagogical
University

PUBLISHED SINCE 1944

2(402)

JANUARY – FEBRUARY 2023

ALMATY, NAS RK

Bulletin the National academy of sciences of the Republic of Kazakhstan

---

БАС РЕДАКТОР:

ТҮЙМЕБАЕВ Жансейіт Қансейітұлы, филология ғылымдарының докторы, профессор, ҚР ҰҒА құрметті мүшесі, Әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университетінің ректоры (Алматы, Қазақстан)

БАС РЕДАКТОРДЫҢ ОРЫНБАСАРЫ:

БИЛЯЛОВ Дархан Нұрланұлы, PhD, ҚР ҰҒА құрметті мүшесі, Абай атындағы Қазақ ұлттық педагогикалық университетінің ректоры (Алматы, Қазақстан), **Н = 2**

ҒАЛЫМ ХАТШЫ:

ӘБІЛҚАСЫМОВА Алма Есімбекқызы, педагогика ғылымдарының докторы, профессор, ҚР ҰҒА академигі, Абай атындағы ҚазҰПУ Педагогикалық білімді дамыту орталығының директоры (Алматы, Қазақстан), **Н = 2**

РЕДАКЦИЯ АЛҚАСЫ:

САТЫБАЛДЫ Әзімхан Әбілқайырұлы, экономика ғылымдарының докторы, профессор, ҚР ҰҒА академигі, Экономика институтының директоры (Алматы, Қазақстан), **Н = 5**

САПАРБАЕВ Әбдіжапар Жұманұлы, экономика ғылымдарының докторы, профессор, ҚР ҰҒА құрметті мүшесі, Халықаралық инновациялық технологиялар академиясының президенті (Алматы, Қазақстан), **Н = 6**

ЛУКЪЯНЕНКО Ирина Григорьевна, экономика ғылымдарының докторы, профессор, «Киево-Могилян академиясы» ұлттық университетінің кафедра меңгерушісі (Киев, Украина), **Н = 2** **ШИШОВ Сергей Евгеньевич**, педагогика ғылымдарының докторы, профессор, К. Разумовский атындағы Мәскеу мемлекеттік технологиялар және менеджмент университетінің кәсіптік білім берудің педагогикасы және психологиясы кафедрасының меңгерушісі (Мәскеу, Ресей), **Н = 4**

СЕМБИЕВА Ләззат Мықтыбекқызы, экономика ғылымдарының докторы, Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университетінің профессоры (Астана, Қазақстан), **Н = 3**

АБИЛЬДИНА Салтанат Қуатқызы, педагогика ғылымдарының докторы, профессор, Е.А.Бөкетов атындағы Қарағанды мемлекеттік университеті педагогика кафедрасының меңгерушісі (Қарағанды, Қазақстан), **Н = 3**

БУЛАТБАЕВА Құлжанат Нурымжанқызы, педагогика ғылымдарының докторы, профессор, Ы. Алтынсарин атындағы Ұлттық білім академиясының бас ғылыми қызметкері (Астана, Қазақстан), **Н = 2**

РЫЖАКОВ Михаил Викторович, педагогика ғылымдарының докторы, профессор, Ресей білім академиясының академигі, «Білім берудегі стандарттар және мониторинг» журналының бас редакторы (Мәскеу, Ресей), **Н = 2**

ЕСІМЖАНОВА Сайра Рафихевна, экономика ғылымдарының докторы, Халықаралық бизнес университетінің профессоры, (Алматы, Қазақстан), **Н = 3**

«Қазақстан Республикасы Ұлттық ғылым академиясының Хабаршысы». ISSN 2518-1467 (Online), ISSN 1991-3494 (Print).

Меншіктенуші: «Қазақстан Республикасының Ұлттық ғылым академиясы» РҚБ (Алматы қ.). Қазақстан Республикасының Ақпарат және коммуникациялар министрлігінің Ақпарат комитетінде 12.02.2018 ж. берілген

№ 16895-Ж мерзімдік басылым тіркеуіне қойылу туралы куәлік.

Тақырыптық бағыты: *әлеуметтік ғылымдар саласындағы зерттеулерге арналған.*

Мерзімділігі: жылына 6 рет.

Тиражы: 300 дана.

Редакцияның мекен-жайы: 050010, Алматы қ., Шевченко көш., 28, 219 бөл., тел.: 272-64-39 <http://www.bulletin-science.kz/index.php/en/>

© Қазақстан Республикасының Ұлттық ғылым академиясы, 2023
Типографияның мекен-жайы: «Аруна» ЖК, Алматы қ., Мұратбаев көш., 75.

ГЛАВНЫЙ РЕДАКТОР:

ТУЙМЕБАЕВ Жансент Кансейтович, доктор филологических наук, профессор, почетный член НАН РК, ректор Казахского национального университета им. аль-Фараби (Алматы, Казахстан)

ЗАМЕСТИТЕЛЬ ГЛАВНОГО РЕДАКТОРА:

БИЛЯЛОВ Дархан Нурланович, PhD, почетный член НАН РК, ректор Казахского национального педагогического университета им. Абая (Алматы, Казахстан), **Н = 2**

УЧЕНЫЙ СЕКРЕТАРЬ:

АБЫЛКАСЫМОВА Алма Есимбековна, доктор педагогических наук, профессор, академик НАН РК, директор Центра развития педагогического образования КазНПУ им. Абая (Алматы, Казахстан), **Н = 2**

РЕДАКЦИОННАЯ КОЛЛЕГИЯ:

САТЫБАЛДИН Азимхан Абылкаирович, доктор экономических наук, профессор, академик НАН РК, директор института Экономики (Алматы, Казахстан), **Н = 5**

САПАРБАЕВ Абдижапар Джуманович, доктор экономических наук, профессор, почетный член НАН РК, президент Международной академии инновационных технологий (Алматы, Казахстан), **Н = 6**

ЛУКЪЯНЕНКО Ирина Григорьевна, доктор экономических наук, профессор, заведующая кафедрой Национального университета «Киево-Могилянская академия» (Киев, Украина), **Н = 2**

ШИШОВ Сергей Евгеньевич, доктор педагогических наук, профессор, заведующий кафедрой педагогики и психологии профессионального образования Московского государственного университета технологий и управления имени К. Разумовского (Москва, Россия), **Н = 4**

СЕМБИЕВА Ляззат Мыктыбековна, доктор экономических наук, профессор Евразийского национального университета им. Л.Н. Гумилева (Астана, Казахстан), **Н = 3**

АБИЛЬДИНА Салтанат Куатовна, доктор педагогических наук, профессор, заведующая кафедрой педагогики Карагандинского университета имени Е.А. Букетова (Караганда, Казахстан), **Н=3**

БУЛАТБАЕВА Кулжанат Нурымжановна, доктор педагогических наук, профессор, главный научный сотрудник Национальной академии образования имени Ы. Алтынсарина (Астана, Казахстан), **Н = 3**

РЫЖАКОВ Михаил Викторович, доктор педагогических наук, профессор, академик Российской академии образования, главный редактор журнала «Стандарты и мониторинг в образовании» (Москва, Россия), **Н=2**

ЕСИМЖАНОВА Сайра Рафихевна, доктор экономических наук, профессор Университета международного бизнеса (Алматы, Казахстан), **Н = 3**

«Вестник Национальной академии наук Республики Казахстан». ISSN 2518-1467 (Online), ISSN 1991-3494 (Print).

Собственник: ООО «Национальная академия наук Республики Казахстан» (г. Алматы).
Свидетельство о постановке на учет периодического печатного издания в Комитете информации Министерства информации и коммуникаций и Республики Казахстан
№ 16895-Ж, выданное 12.02.2018 г.

Тематическая направленность: *посвящен исследованиям в области социальных наук.*

Периодичность: 6 раз в год.

Тираж: 300 экземпляров.

Адрес редакции: 050010, г. Алматы, ул. Шевченко, 28, ком. 219, тел. 272-64-39

<http://www.bulletin-science.kz/index.php/en/>

© Национальная академия наук Республики Казахстан,

2023 Адрес типографии: ИП «Аруна», г. Алматы, ул. Муратбаева, 75.

EDITOR IN CHIEF:

TUIMEBAYEV Zhansait Kanseitovich, Doctor of Philology, Professor, Honorary Member of NAS RK, Rector of Al-Farabi Kazakh National University (Almaty, Kazakhstan).

DEPUTY CHIEF DIRECTOR:

BILYALOV Darkhan Nurlanovich, Ph.D, Honorary Member of NAS RK, Rector of Abai Kazakh National Pedagogical University (Almaty, Kazakhstan), **H = 2**

SCIENTIFIC SECRETARY:

ABYLKASSYMOVA Alma Esimbekovna, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Executive Secretary of NAS RK, President of the International Academy of Innovative Technology of Abai Kazakh National Pedagogical University (Almaty, Kazakhstan), **H = 2**

EDITORIAL BOARD:

SATYBALDIN Azimkhan Abilkairovich, Doctor of Economics, Professor, Academician of NAS RK, Director of the Institute of Economics (Almaty, Kazakhstan), **H = 5**

SAPARBAYEV Abdizhapar Dzhumanovich, Doctor of Economics, Professor, Honorary Member of NAS RK, President of the International Academy of Innovative Technology (Almaty, Kazakhstan) **H = 6**

LUKYANENKO Irina Grigor'evna, Doctor of Economics, Professor, Head of the Department of the National University "Kyiv-Mohyla Academy" (Kiev, Ukraine) **H = 2**

SHISHOV Sergey Evgen'evich, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Head of the Department of Pedagogy and Psychology of Professional Education of the Moscow State University of Technology and Management named after K. Razumovsky (Moscow, Russia), **H = 4**

SEMBIEVA Lyazzat Maktybekova, Doctor of Economic Science, Professor of the L.N. Gumilyov Eurasian National University (Nur-Sultan, Kazakhstan), **H = 3**

ABILDINA Saltanat Kuatovna, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Head of the Department of Pedagogy of Buketov Karaganda University (Karaganda, Kazakhstan), **H = 3**

BULATBAYEVA Kulzhanat Nurymzhanova, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Chief Researcher of the National Academy of Education named after Y. Altynsarin (Nur-Sultan, Kazakhstan), **H = 2**

RYZHAKOV Mikhail Viktorovich, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, academician of the Russian Academy of Education, Editor-in-chief of the journal «Standards and monitoring in education» (Moscow, Russia), **H = 2**

YESSIMZHANOVA Saira Rafikhevna, Doctor of Economics, Professor at the University of International Business (Almaty, Kazakhstan), **H = 3**.

Bulletin of the National Academy of Sciences of the Republic of Kazakhstan.

ISSN 2518-1467 (Online), ISSN 1991-3494 (Print).

Owner: RPA «National Academy of Sciences of the Republic of Kazakhstan» (Almaty). The certificate of registration of

a periodical printed publication in the Committee of information of the Ministry of Information and Communications of the Republic of Kazakhstan **No. 16895-Ж**, issued on 12.02.2018.

Thematic focus: *it is dedicated to research in the field of social sciences.*

Periodicity: 6 times a year.

Circulation: 300 copies.

Editorial address: 28, Shevchenko str., of. 220, Almaty, 050010, tel. 272-64-19

<http://www.bulletin-science.kz/index.php/en/>

© National Academy of Sciences of the Republic of Kazakhstan,

2023 Address of printing house: ST «Aruna», 75, Muratbayev str, Almaty.

МАЗМҰНЫ

ПЕДАГОГИКА

Ә.И. Әбілғаева, А.Ж. Нурсафина БОЛАШАҚ БИОЛОГ МҰҒАЛІМДЕРІН ЦИФРЛЫҚ КОНТЕНТТЕРДІ ПАЙДАЛАНУҒА КӘСІБИ ДАЯРЛАУДЫҢ ДИДАКТИКАЛЫҚ ЖҮЙЕСІ	11
Д.О. Айтенова, А.П. Мынбаева, Г.А. Белгибаева ЖОО “ҚАЗАҚ ӘДБИЕТИ ТАРИХЫ” КУРСЫН ОҚЫТУ БОЙЫНША ӘДІСТЕМЕЛІК ҰСТАНЫМДАР	25
Ш.Ж. Арзымбетова, А.К. Оралбекова, С.Л. Махмудова, К.И. Махмутова ИНКЛЮЗИВТІ БІЛІМ БЕРУ ЖАҒДАЙЫНДА ПЕДАГОГТАРДЫҢ АҚПАРАТТЫҚ– КОММУНИКАЦИЯЛЫҚ ТЕХНОЛОГИЯЛАРДЫ (АКТ) ПАЙДАЛАНУ ДАЯРЛЫҒЫ	37
Ж.М.-А. Асылбекова, Т.Ә. Әпендиев, В.В. Козина ҚАЗАҚСТАНДА ҰЛТТЫҚ ИНДУСТРИЯЛЫҚ КАДРЛАРДЫ ІРКТЕУ ЖӘНЕ ДАЯРЛАУ ТУРАЛЫ МӘСЕЛЕГЕ (1917–1926 жж.)	48
К.Г. Балгинбаева, А.М. Мубараков ГЕОГРАФИЯ САБАҚТАРЫНДА ЦИФРЛЫҚ ҚҰРАЛДАРДЫ ПАЙДАЛАНА ОТЫРЫП, ОҚУШЫЛАРДЫҢ ОҚУ ӘРЕКЕТІН БАСҚАРУ	67
А.А. Досқараева, О.Х. Мұхатова, А.К. Шашаев, Р. Жәлікқызы XIX ҒАСЫРДЫҢ II ЖАРТЫСЫ МЕН XX ҒАСЫРДЫҢ БАСЫНДАҒЫ ҚАЗАҚ ҚОҒАМЫНДАҒЫ МҰҒАЛІМ ФЕНОМЕНІ	79
Г.Т. Ерусланова, М.К. Джандильдинов, Ж. Жылтырова, М. Аймағамбетова, А. Бахтияр ОҚУШЫЛАРДЫ ТОПТАСТЫРУДЫҢ ЫНТАЛАНДЫРУШЫ ӘЛЕУЕТІ (A2 ДЕҢГЕЙІ)	98
Р. Жилмағамбетова, А. Мубараков, Ж. Копеев, А. Алимгагамбетова ЖЕКЕ БЕЙІМДЕЛГЕН ОҚЫТУ ЖҮЙЕЛЕРІН ПАЙДАЛАНА ОТЫРЫП, ОҚУ ПРОЦЕСІН БАСҚАРУ	115
С.Ж. Ибадуллаева, Л.Б. Раманова, Н.Д. Андреева, М.Т. Сулейменова, Ж.Ж. Избасарова КӨПТІЛДІ БІЛІМ БЕРУДЕ БИОЛОГ МАМАНДАРДЫ ДАЯРЛАУ ҮРДСІНДЕ КӘСІБИ ҚҰЗРЕТТІЛІКТЕРІН ҚАЛЫПТАСТЫРУ	123
А.А. Калиева, Л.Е. Базарбаева, Х.Т. Кенжебек ФИЗИКА КУРСЫНДА ВЕКТОРЛАРДЫ ҚОЛДАНА ОТЫРЫП ЭЛЕКТРОДИНАМИКА ЕСЕПТЕРІН ШЕШУ ӘДІСТЕМЕСІ	134
Б.С. Қапсан, К.А.Жумагулова, А.Д. Майматаева БОЛАШАҚ БИОЛОГ МҰҒАЛІМДЕРІНІҢ ИННОВАЦИЯЛЫҚ БІЛІМ БЕРУ МӘДЕНИЕТІН ІС-ӘРЕКЕТ АРҚЫЛЫ ҚАЛЫПТАСТЫРУ	148
Э. Қауынбаева, С.В. Суматохин, М.Б. Аманбаева, Д.У. Сексенова, А.К. Даменова АҚПАРАТТЫҚ БІЛІМ БЕРУ АРҚЫЛЫ БИОЛОГ СТУДЕНТТЕРІНІҢ ЦИФРЛЫҚ МӘДЕНИЕТІН ҚАЛЫПТАСТЫРУ	157
Г. Мұхаметқалиева, Г. Балтабаева, А. Алипбаева, Ж. Жумалиева, А.Т. Бакитов ҰЛТТЫҚ ҚҰНДЫЛЫҚТАР ЖӘНЕ СӨЙЛЕУ МӘДЕНИЕТІ ЕРЕКШЕЛІКТЕРІНІҢ НЕГІЗІНДЕ ШЕТЕЛ ТІЛІН ОҚЫТУ ӘДІСТЕМЕСІ	170
К. Мухтарқызы, Г.М. Абильдинова, Б.У. Қуанбаева МЕКТЕПТЕ ФИЗИКА САБАҚТАРЫНДА МОБИЛЬДІ ҚОСЫМШАЛАРДЫ ҚОЛДАНУДЫҢ АРТЫҚШЫЛЫҚТАРЫ	182
Р.К. Садықова, Ш.С. Қуанышбаева, А.А. Есімова СТУДЕНТТЕРДІҢ ШЕТ ТІЛІН ОҚУҒА ҚЫЗЫҒУШЫЛЫҒЫН ЖАҢА ТЕХНОЛОГИЯЛАРДЫ ПАЙДАЛАНУ АРҚЫЛЫ АРТТЫРУ	194
Н.Н. Салыбекова, Ғ.И. Исаев, А.И. Исаев, А.А. Қонаршаева БИОЛОГИЯЛЫҚ БІЛІМ БЕРУДЕ СЫНЫПТАН ТЫС ОҚЫТУДЫҢ ӘДІСТЕМЕЛІК НЕГІЗДЕРІ (ӨСІМДІКТЕР БӨЛІМІ МЫСАЛЫНДА)	207
Б.Б. Саримбаева, Г.У. Кеубасова, Р.Ш. Избасарова, Р. Джунусова РЕФЛЕКСИЯ ҚАБІЛЕТІН ДАМУҒА ҮШІН БИОЛОГИЯ СТУДЕНТТЕРІН ӘДІСТЕМЕЛІК ДАЙЫНДАУДА КЕЙС ТЕХНОЛОГИЯСЫН ҚОЛДАНУ	221
Б.Т. Темірхан, М.Т. Велямов	

БИОТЕХНОЛОГИЯЛЫҚ ЗЕРТТЕУЛЕРДІ ҚОЛДАНУ НЕГІЗІНДЕ БИОЛОГИЯНЫ ОҚЫТУ ӘДІСІ (СӘБІЗ СЫҒЫНДЫСЫНАН ПЕКТИН ҚҰРАМДЫ ЭКСТРАКТИНІ АЛУ МЫСАЛЫНДА).....	231
К.Т. Туенбаева, А.С. Уалтаева, Н.Ш. Көлбаев ЭЛЕКТРОНДЫҚ КІТАПХАНАНЫҢ ИНФОЛОГИЯЛЫҚ МОДЕЛІНІҢ ПЕДАГОГИКАДАҒЫ МӘНІ.....	243

ЭКОНОМИКА

А.А. Абдикадилова, Л.М. Сембиева, Ж.Т. Темірханов ҒЫЛЫМ ДАМУЫНЫҢ КӨРСЕТКІШТЕРІ: БАҒДАРЛАМАЛЫҚ ҚҰЖАТТАРҒА ШОЛУ.....	255
С.Н. Абиева, М.А. Қанабекова, А.М. Сапарбаева ҚАЗАҚСТАНДА САЛЫҚ САЛУ РЕЖИМДЕРІНІҢ ЕРЕКШЕЛІКТЕРІН ТАЛДАУ.....	266
Л.Т. Ақильжанова, А.М. Рахметова, Н.К. Сарқулова, Г.А. Райханова ӨНІРДЕГІ АҚПАРАТТЫҚ ПРОЦЕСТЕРДІ МЕМЛЕКЕТТІК БАСҚАРУ (ҚАЗАҚСТАН ЖӘНЕ ШЕТЕЛДІК ТӘЖІРИБЕ).....	278
Г.Н. Аппақова, Д.Б. Калтаева, Г.А. Муратбаева, Е.Н. Несіпбеков, Ф.Е. Керімбек КОМПАНИЯНЫҢ АҚША АҒЫНДАРЫН БАСҚАРУДЫҢ НЕГІЗГІ БАСЫМДЫЛЫҚТАРЫ.....	289
М.Т. Баймағанбетова МҮНАЙ БАҒАСЫНДАҒЫ ӨЗГЕРІСТЕРДІҢ НАҚТЫ ВАЛЮТА БАҒАМЫНА ҰЗАҚ МЕРЗІМДЕГІ ӨСЕРІН ТАЛДАУ.....	300
З.Р. Башу, Л.М. Сембиева, С.К. Тажикенова, Г. Тажбенова, Б.А. Жұматаева МЕМЛЕКЕТТІК ҚАРАЖАТТАРДЫ ПАЙДАЛАНУ ТИІМДІЛІГІН АРТТЫРУ ҮШІН СТРАТЕГИЯЛЫҚ АУДИТ ҚАЖЕТТІЛІГІ.....	310
Г.М. Бейсембаева, В.П. Шеломенцева, Ж.К. Алтайбаева, Г.К. Бейсембаева, Э.Е. Ахметова КӘСІПТІК БІЛІМ БЕРУ МЕКЕМЕЛЕРІНІҢ ҚАРЖЫЛЫҚ ТҰРАҚТЫЛЫҒЫН БАҒАЛАУДЫҢ ПРАКТИКАЛЫҚ АСПЕКТІЛЕРІ.....	322
А.Ж. Бұхарбаева, Г.Н. Бисембаева, А.К. Оралбаева, Р.К. Айтманбетова, Б.К. Нурмағанбетова ЦИФРЛАНДЫРУ АУЫЛ ШАРУАШЫЛЫҒЫНДАҒЫ ИННОВАЦИЯЛЫҚ ҚЫЗМЕТТІ ЖАНДАНДЫРУ ТӘСІЛІ РЕТІНДЕ.....	333
Н.А. Гумар, М.Д. Каримова, А.А. Мауқенова, А.П. Бейсенов, У.С. Ерназарова ЦИФРЛЫҚ ЭКОНОМИКАҒА КӨШҮ САЯСАТЫНЫҢ ІСКЕ АСЫРЫЛУЫН БАҒАЛАУ.....	344
Б.М. Жұрынов ЖОБАЛАР АРҚЫЛЫ СЕРІКТЕСТІК БИЗНЕС ЖЕЛІЛЕРІН ҚАЛЫПТАСТЫРУДЫҢ ПРОБЛЕМАЛЫҚ МӘСЕЛЕЛЕРІ.....	354
З.О. Имамбаева, А.А. Айдаралиева, М.Д. Сайымова, Ж.З. Баймұқашева, Д.А. Бекешева ҚАЗАҚСТАН ЭКОНОМИКАСЫНЫҢ САЛАЛАРЫН ЦИФРЛАНДЫРУ.....	377
А. Ксембаева, Ж. Бабажанова, С. Серикбаев, Б. Қуантқан, Б. Шошай ӨНІРДІҢ АУЫЛ ШАРУАШЫЛЫҒЫН ТҰРАҚТЫ ДАМУЫ БАҒЫТТАРЫ.....	389
Yildirim Kürşat, T.Ə. Əpenдиев, O. Қуанбай ТҮРКИЯ РЕСПУБЛИКАСЫ ХАЛҚЫНЫҢ ДЕМОГРАФИЯЛЫҚ ДАМУЫ ЖӘНЕ ОНЫҢ ЕРЕКШЕЛІКТЕРІ.....	402
Г.С. Мукина, М.Б. Султанова, Г.Д. Баяндина, Л.З. Паримбекова, А.К. Бақпаева ШАҒЫН ЖӘНЕ ОРТА БИЗНЕС КӘСІПОРЫНДАРЫНЫҢ ӨЗГЕРМЕЛІ ЭКОНОМИКАЛЫҚ ОРТАҒА ДАЙЫНДЫҒЫН БАҒАЛАУ ӘДІСТЕМЕСІ: ҚАРЖЫЛЫҚ-БАСҚАРУ АСПЕКТІСІ.....	416
Г.А. Рахимжанова АДАМИ КАПИТАЛ ТИІМДІЛІГІНІҢ ЭКОНОМИКАЛЫҚ ЕРЕКШЕЛІКТЕРІ.....	430
Ф.Д. Салқынбаева, Г.Ж. Таяуова, М.Д. Сайымова, Г.Б. Абдишова, А.А. Мақенова ЖАСТАР КӘСІПКЕРЛІГІН ДАМУЫ ЖАСТАР ЖҰМЫССЫЗДЫҒЫ ПРОБЛЕМАЛАРЫН ШЕШУДІҢ ТИІМДІ ТӘСІЛІ.....	440
Т.С. Соқира, Ж.Ж. Бельгибаева, Х.Н. Сансызбаева, Л.Ж. Аширбекова, Г.С. Смағұлова, ПАНДЕМИЯНЫҢ ҚАЗАҚСТАНДАҒЫ ДЕМОГРАФИЯЛЫҚ ПРОЦЕСТЕРГЕ ӨСЕРІН БАҒАЛАУ.....	451
Р.Ш. Тахтаева, М.А. Баяндин, Г.К. Демеуова, А.О. Алиева, М.К. Шакибаев ҚАЗАҚСТАННЫҢ ТУРИЗМ ИНДУСТРИЯСЫ КӘСІПОРЫНДАРЫНЫҢ БӨСЕКЕГЕ ҚАБЫЛЕТТІЛІГІН АРТТЫРУ ФАКТОРЫ РЕТІНДЕ КОРПОРАТИВТІК МӘДЕНИЕТТІ КАЛЫПТАСТЫРУ.....	463

СОДЕРЖАНИЕ

ПЕДАГОГИКА

Ә.И. Әбілғаева, А.Ж. Нурсафина ДИДАКТИЧЕСКАЯ СИСТЕМА ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ ПОДГОТОВКИ БУДУЩИХ УЧИТЕЛЕЙ– БИОЛОГОВ К ИСПОЛЬЗОВАНИЮ ЦИФРОВОГО КОНТЕНТА.....	11
Д.О. Айтенова, А.П. Мынбаева, Г.А. Белгибаева МЕТОДИЧЕСКИЕ РЕКОМЕНДАЦИИ ПО ПРЕПОДАВАНИЮ КУРСА «ИСТОРИЯ КАЗАХСКОЙ ЛИТЕРАТУРЫ» В ВУЗАХ.....	25
Ш.Ж. Арзымбетова, А.К. Оралбекова, С.Л. Махмудова, К.И. Махмудова ГОТОВНОСТЬ ПЕДАГОГОВ К ИСПОЛЬЗОВАНИЮ ИНФОРМАЦИОННО–КОММУНИКАЦИОННЫХ ТЕХНОЛОГИЙ (ИКТ) В УСЛОВИЯХ ИНКЛЮЗИВНОГО ОБРАЗОВАНИЯ.....	37
Ж.М.-А. Асылбекова, Т.А. Апендиев, В.В. Козина К ВОПРОСУ О ПОДБОРЕ И ПОДГОТОВКЕ НАЦИОНАЛЬНЫХ ИНДУСТРИАЛЬНЫХ КАДРОВ В КАЗАХСТАНЕ (1917–1926 гг.).....	48
К.Г. Балгинбаева, А.М. Мубараков УПРАВЛЕНИЕ УЧЕБНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТЬЮ УЧАЩИХСЯ С ИСПОЛЬЗОВАНИЕМ ЦИФРОВЫХ ИНСТРУМЕНТОВ НА УРОКАХ ГЕОГРАФИИ.....	67
А.А. Доскараева, О.Х. Мухатова, А.К. Шашаев, Р. Жәліқызы ФЕНОМЕН УЧИТЕЛЯ В КАЗАХСКОМ ОБЩЕСТВЕ II ПОЛОВИНЫ XIX-НАЧАЛА XX ВЕКОВ.....	79
Г.Т. Ерсұлтанова, М.К. Джандильдинов, Ж. Жылытырова, М. Аймагамбетова, А. Бахтияр МОТИВАЦИОННЫЙ ПОТЕНЦИАЛ ГРУППОВОГО ОБУЧЕНИЯ УЧАЩИХСЯ (УРОВЕНЬ А2)	98
Р. Жилмагамбетова, А. Мубараков, Ж. Копеев, А. Алимагамбетова УПРАВЛЕНИЕ ПРОЦЕССОМ ОБУЧЕНИЯ С ИСПОЛЬЗОВАНИЕМ АДАПТИВНЫХ ПЕРСОНАЛИЗИРОВАННЫХ СИСТЕМ ОБУЧЕНИЯ.....	115
С.Ж. Ибадуллаева, Л.Б. Раманова, Н.Д. Андреева, М.Т. Сулейменова, Ж.Ж. Избасарова ПРОФЕССИОНАЛЬНЫХ КОМПЕТЕНЦИЙ В ПРОЦЕССЕ ПОДГОТОВКИ СПЕЦИАЛИСТОВ-БИОЛОГОВ ПРИ ПОЛИЯЗЫЧНОМ ОБУЧЕНИИ.....	123
А.А. Калиева, Л.Е. Базарбаева, Х.Т. Кенжебек МЕТОДИКА РЕШЕНИЯ ЗАДАЧ ЭЛЕКТРОДИНАМИКИ С ИСПОЛЬЗОВАНИЕМ ВЕКТОРОВ В КУРСЕ ФИЗИКИ.....	134
Б.С. Каплан, К.А.Жумагулова, А.Д. Майматаева ФОРМИРОВАНИЕ ИННОВАЦИОННОЙ ОБРАЗОВАТЕЛЬНОЙ КУЛЬТУРЫ БУДУЩИХ УЧИТЕЛЕЙ БИОЛОГИИ ЧЕРЕЗ ИХ ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ.....	148
Э. Кауынбаева, С.В. Суматохин, М.Б. Аманбаева, Д.У. Сексенова, А.К. Даменова ФОРМИРОВАНИЕ ЦИФРОВОЙ КУЛЬТУРЫ СТУДЕНТОВ–БИОЛОГОВ ПОСРЕДСТВОМ ИНФОРМАЦИОННОГО ОБРАЗОВАНИЯ.....	157
Г. Мухаметкалиева, Г. Балтабаева, А. Алипбаева, Ж. Жумалиева, А. Т. Бакитов МЕТОДИКА ПРЕПОДАВАНИЯ ИНОСТРАННОГО ЯЗЫКА НА ОСНОВЕ НАЦИОНАЛЬНЫХ ЦЕННОСТЕЙ И ОСОБЕННОСТЕЙ КУЛЬТУРЫ РЕЧИ.....	170
К. Мухтарқызы, Г.М. Абильдинова, Б.У. Куанбаева ПРЕИМУЩЕСТВА ИСПОЛЬЗОВАНИЯ МОБИЛЬНЫХ ПРИЛОЖЕНИЙ НА УРОКАХ ФИЗИКИ В ШКОЛЕ.....	182
Р.К. Садыкова, Ш.С. Куаньшбаева, А.А. Есимова ПОВЫШЕНИЕ МОТИВАЦИИ СТУДЕНТОВ К ИЗУЧЕНИЮ ИНОСТРАННОГО ЯЗЫКА С ИСПОЛЬЗОВАНИЕМ НОВЫХ ТЕХНОЛОГИЙ.....	194
Н.Н. Салыбекова, Г.И. Исаев, А.И. Исаев, А.А. Конаршаева МЕТОДИЧЕСКИЕ ОСНОВЫ ВНЕКЛАССНОГО ОБУЧЕНИЯ В БИОЛОГИЧЕСКОМ ОБРАЗОВАНИИ (НА ПРИМЕРЕ ОТДЕЛА РАСТЕНИЙ).....	207
Б.Б. Саримбаева, Г.У. Кеубасова, Р.Ш. Избасарова, Р. Джунусова ПРИМЕНЕНИЕ ТЕХНОЛОГИИ КЕЙСОВ В МЕТОДИЧЕСКОЙ ПОДГОТОВКЕ СТУДЕНТОВ–БИОЛОГОВ ДЛЯ РАЗВИТИЯ СПОСОБНОСТИ К РЕФЛЕКСИИ.....	221
Б.Т. Темирхан, М.Т. Велямов	

СПОСОБ ПРЕПОДАВАНИЯ БИОЛОГИИ, ОСНОВАННЫЙ НА ИСПОЛЬЗОВАНИИ БИОТЕХНОЛОГИЧЕСКИХ ИССЛЕДОВАНИЙ (НА ПРИМЕРЕ ПОЛУЧЕНИЯ ПЕКТИНОСОДЕРЖАЩЕГО ЭКСТРАКТА ИЗ ЭКСТРАКТА МОРКОВИ).....	231
К.Т. Туенбаева, А.С. Уалтаева, Н.Ш. Колбаев	
ЗНАЧЕНИЕ ИНФОЛОГИЧЕСКОЙ МОДЕЛИ ЭЛЕКТРОННОЙ БИБЛИОТЕКИ В ПЕДАГОГИКЕ.....	243

ЭКОНОМИКА

А.А. Абдикадирова, Л.М. Сембиева, Ж.Т. Темирханов	
ПОКАЗАТЕЛИ РАЗВИТИЯ НАУКИ: ОБЗОР ПРОГРАММНЫХ ДОКУМЕНТОВ.....	255
С.Н. Абиева, М.А. Канабекова, А.М. Сапарбаева	
АНАЛИЗ ОСОБЕННОСТЕЙ РЕЖИМОВ НАЛОГООБЛОЖЕНИЯ В КАЗАХСТАНЕ.....	266
Л.Т. Акильжанова, А.М. Рахметова, Н.К. Саркулова, Г.А. Райханова	
ГОСУДАРСТВЕННОЕ УПРАВЛЕНИЕ ИНФОРМАЦИОННЫМИ ПРОЦЕССАМИ В РЕГИОНЕ (КАЗАХСТАН И ЗАРУБЕЖНЫЙ ОПЫТ).....	278
Г.Н. Аппакова, Д.Б. Калтаева, Г.А. Муратбаева, Е.Н. Несипбеков, Г.Е. Керимбек	
ОСНОВНЫЕ ПРИОРИТЕТЫ УПРАВЛЕНИЯ ДЕНЕЖНЫМИ ПОТОКАМИ КОМПАНИИ.....	289
М.Т. Баймаганбетова	
АНАЛИЗ ДОЛГОСРОЧНОГО ВЛИЯНИЯ ИЗМЕНЕНИЙ ЦЕН НА НЕФТЬ НА РЕАЛЬНЫЙ ОБМЕННЫЙ КУРС.....	300
З.Р. Башу, Л.М. Сембиева, С.К. Тажикенова, Г. Тажбенова, Б.А. Жуматаева	
НЕОБХОДИМОСТЬ ВНЕДРЕНИЯ СТРАТЕГИЧЕСКОГО АУДИТА ДЛЯ ПОВЫШЕНИЯ ЭФФЕКТИВНОСТИ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ ГОСУДАРСТВЕННЫХ СРЕДСТВ.....	310
Г.М. Бейсембаева, В.П. Шеломенцева, Ж.К. Алтайбаева, Г.К. Бейсембаева, Э.Е. Ахметова	
ПРАКТИЧЕСКИЕ АСПЕКТЫ ОЦЕНКИ ФИНАНСОВОЙ УСТОЙЧИВОСТИ ПРОФЕССИОНАЛЬНЫХ ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫХ УЧРЕЖДЕНИЙ.....	322
А.Ж. Бухарбаева, Г.Н. Бисембаева, А.К. Оралбаева, Р.К. Айтманбетова, Б.К. Нурмаганбетова	
ЦИФРОВИЗАЦИЯ КАК СПОСОБ АКТИВИЗАЦИИ ИННОВАЦИОННОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ В СЕЛЬСКОМ ХОЗЯЙСТВЕ.....	333
Н.А. Гумар, М.Д. Каримова, А.А. Маукенова, А.П. Бейсенов, У.С. Ерназарова	
ОЦЕНКА РЕАЛИЗАЦИИ ПОЛИТИКИ ПО ПЕРЕХОДУ В ЦИФРОВУЮ ЭКОНОМИКУ.....	344
Б.М. Журьнов	
ПРОБЛЕМНЫЕ ВОПРОСЫ ФОРМИРОВАНИЯ ПАРТНЁРСКИХ ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСКИХ СЕТЕЙ ЧЕРЕЗ ПРОЕКТЫ.....	354
З.О. Имамбаева, А.А. Айдаралиева, М.Д. Сайымова, Ж.З. Баймукашева, Д.А. Бекешева	
ЦИФРОВИЗАЦИЯ ОТРАСЛЕЙ ЭКОНОМИКИ КАЗАХСТАНА.....	377
А. Ксембаева, Ж. Бабажанова, С. Серикбаев, Б. Қуантқан, Б. Шошай	
НАПРАВЛЕНИЯ УСТОЙЧИВОГО РАЗВИТИЯ СЕЛЬСКОГО ХОЗЯЙСТВА РЕГИОНА.....	389
Yildirim Kürşat, T.A. Апендиев, О. Қуанбай	
ДЕМОГРАФИЧЕСКОЕ РАЗВИТИЕ НАСЕЛЕНИЯ ТУРЕЦКОЙ РЕСПУБЛИКИ И ЕГО ОСОБЕННОСТИ.....	402
Г.С. Мукина, М.Б. Султанова, Г.Д. Баяндина, Л.З. Паримбекова, А.К. Бакпаева	
МЕТОДИКА ОЦЕНКИ ГОТОВНОСТИ ПРЕДПРИЯТИЙ МАЛОГО И СРЕДНЕГО БИЗНЕСА К ИЗМЕНЧИВОЙ ЭКОНОМИЧЕСКОЙ СРЕДЕ: ФИНАНСОВО-УПРАВЛЕНЧЕСКИЙ АСПЕКТ.....	416
Г.А. Рахимжанова	
ЭКОНОМИЧЕСКИЕ ОСОБЕННОСТИ ЭФФЕКТИВНОСТИ ЧЕЛОВЕЧЕСКОГО КАПИТАЛА.....	430
Ф.Д. Салкынбаева, Г.Ж. Таяуова, М.Д. Сайымова, Г.Б. Абдишова, А.А. Макенова	
РАЗВИТИЕ МОЛОДЕЖНОГО ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСТВА ЭФФЕКТИВНЫЙ СПОСОБ РЕШЕНИЯ ПРОБЛЕМ МОЛОДЕЖНОЙ БЕЗРАБОТИЦЫ.....	440
Т.С. Сокира, Ж.Ж. Бельгибаева, Х.Н. Сансызбаева, Л.Ж. Аширбекова, Г.С. Смагулова	
ОЦЕНКА ВЛИЯНИЯ ПАНДЕМИИ НА ДЕМОГРАФИЧЕСКИЕ ПРОЦЕССЫ В КАЗАХСТАНЕ.....	451
Р.Ш. Тахтаева, М.А. Баяндин, Г.К. Демеуова, А.О. Алиева, М.К. Шакибаев	
ФОРМИРОВАНИЕ КОРПОРАТИВНОЙ КУЛЬТУРЫ КАК ФАКТОРА ПОВЫШЕНИЯ КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТИ ПРЕДПРИЯТИЙ ТУРИНДУСТРИИ КАЗАХСТАНА.....	463

CONTENTS

PEDAGOGY

A. Abiltayeva, A. Nursafina DIDACTIC SYSTEM OF PROFESSIONAL TRAINING OF FUTURE TEACHERS –BIOLOGISTS FOR THE USE OF DIGITAL CONTENT.....	11
D. Aitenova, A. Mynbaeva, G. Belgibaeva METHODOLOGICAL RECOMMENDATIONS ON TEACHING THE COURSE "HISTORY OF KAZAKH LITERATURE" OF THE UNIVERSITY OF UNIVERSITY.....	25
Sh.Zh. Arzymbetova, A.K. Oralbekova, S.L. Makhmudova, K.I. Mahmutova READINESS OF TEACHERS TO USE INFORMATION AND COMMUNICATION TECHNOLOGIES (ICT) IN CONDITIONS OF INCLUSIVE EDUCATION.....	37
Zh.M. Asylbekova, T.A. Apendiyev, V.V. Kozina TO THE QUESTION OF THE SELECTION AND TRAINING OF THE NATIONAL INDUSTRIAL PERSONNEL IN KAZAKHSTAN (1917–1926).....	48
K.G. Balginbayeva, A.M. Mubarakov MANAGEMENT OF STUDENTS' LEARNING ACTIVITIES USING DIGITAL TOOLS IN GEOGRAPHY LESSONS.....	67
A.A. Doskaraeva, O.H. Mukhatova, A.K. Shashaev, R. Zhalikyzy THE PHENOMENON OF TEACHER IN THE KAZAKH SOCIETY (SECOND HALF OF THE XIX–EARLY XX CENTURIES).....	79
G. Yersultanova, M. Jandildinov, Zh. Zhylytyrova, M. Aimagambetova, A. Bakhtiyar MOTIVATING POTENTIAL OF GROUPING LEARNERS (A2 LEVEL).....	98
R. Zhilmagambetova, A. Mubarakov, Z. Kopeyev, A. Alimagambetova MANAGEMENT OF THE LEARNING PROCESS USING ADAPTIVE PERSONALIZED LEARNING SYSTEMS.....	115
S.Zh. Ibadullayeva, L.B. Ramanova, N.D. Andreeva, M.T. Suleimenova, Zh.Zh. Izbasarova FORMATION OF PROFESSIONAL COMPETENCES IN THE PROCESS OF TRAINING SPECIALISTS-BIOLOGISTS IN MULTILINGUAL EDUCATION.....	123
A.A. Kaliyeva, L.E. Bazarbayeva, Kh.T. Kenzhebek METHODOLOGY FOR SOLVING PROBLEMS OF ELECTRODYNAMICS USING VECTORS IN THE COURSE OF PHYSICS.....	134
B. Kaplan, K. Zhumagulova, A. Maymataeva FORMATION OF INNOVATIVE EDUCATIONAL CULTURE OF FUTURE BIOLOGY TEACHERS THROUGH THEIR ACTIVITIES.....	148
E. Kauynbayeva, S.V. Sumatokhin, M.B. Amanbayeva, D.U. Seksenova, A.K. Damenova FORMATION OF DIGITAL CULTURE OF BIOLOGY STUDENTS THROUGH INFORMATION EDUCATION.....	157
G. Mukhametkaliyeva, G. Baltabayeva, A. Alipbayeva, Zh. Zhumaliyeva, A. Bakitov METHODS OF TEACHING A FOREIGN LANGUAGE BASED ON NATIONAL VALUES AND FEATURES OF SPEECH CULTURE.....	170
K. Mukhtarkyzy, G. Abildinova, B. Kuanbayeva ADVANTAGES OF USING MOBILE APPS IN PHYSICS LESSONS AT SCHOOL.....	182
R.K. Sadykova, Sh.S. Kuanyshbayeva, A.A. Essimova INCREASING STUDENTS' MOTIVATION TO LEARN A FOREIGN LANGUAGE USING NEW TECHNOLOGIES.....	194
N.N. Salybekova, G.I. Issayev, A.I. Issayev, A.A. Konarshayeva METHODOLOGICAL FOUNDATIONS OF EXTRACURRICULAR EDUCATION IN BIOLOGICAL EDUCATION (BY THE EXAMPLE OF THE DEPARTMENT OF PLANTS).....	207
B. Sarimbayeva, G. Keubassova, R. Isbasarova, R. Junussova THE USE OF CASE TECHNOLOGY IN THE METHODOLOGICAL TRAINING OF BIOLOGY STUDENTS FOR THE DEVELOPMENT OF THE ABILITY TO REFLECT.....	221
B. Temirkhan, M. Velyamov	

METHOD OF TEACHING BIOLOGY BASED ON THE USE OF BIOTECHNOLOGY RESEARCH (ON THE EXAMPLE OF OBTAINING A PECTIN-CONTAINING EXTRACT FROM CARROT EXTRACT).....	231
K.T. Tuenbayeva, A.S. Ualtayeva, N.Sh. Kolbayev THE SIGNIFICANCE OF THE INFOLOGICAL MODEL OF THE ELECTRONIC LIBRARY IN PEDAGOGY.....	243

EKONOMICS

A.A. Abdikadirova, L.M. Sembiyeva, Zh.T. Temirkhanov INDICATORS FOR SCIENCE DEVELOPMENT: A REVIEW OF POLICY DOCUMENTS.....	255
S.N. Abieva, M.A. Kanabekova, A.M. Saparbayeva ANALYSIS OF THE PECULIARITIES OF TAX REGIMES IN KAZAKHSTAN.....	266
L.T. Akilzhanova, A.M. Rakhmetova, N.K. Sarkulova, G.A. Raikhanova STATE MANAGEMENT OF INFORMATION PROCESSES IN THE REGION (KAZAKHSTAN AND FOREIGN EXPERIENCE).....	278
G. Appakova, D. Kaltaeva, G. Muratbayeva, Ye. Nesipbekov, G. Kerimbek MAIN PRIORITIES OF THE COMPANY'S CASH FLOW MANAGEMENT.....	289
M.T. Baimaganbetova ANALYSIS OF THE LONG-TERM IMPACT OF CHANGES IN OIL PRICES ON THE REAL EXCHANGE RATE.....	300
Z. Bashu, L. Sembiyeva, S. Tazhikenova, G. Tazhbenova, B. Zhumatayeva THE NEED TO IMPLEMENT A STRATEGIC AUDIT IN ORDER TO IMPROVE THE EFFICIENCY OF THE EXECUTION OF PUBLIC FUNDS.....	310
Г.М. Бейсембаева, В.П. Шеломенцева, Ж.К. Алтайбаева, Г.К. Бейсембаева, Э.Е. Ахметова КӨСПІТІК БІЛІМ БЕРУ МЕКЕМЕЛЕРІНІҢ ҚАРЖЫЛЫҚ ТҮРАҚТЫЛЫҒЫН БАҒАЛАУДЫҢ ПРАКТИКАЛЫҚ АСПЕКТІЛЕРІ.....	322
A.Zh. Bukharbayeva, G.N. Bisembayeva, A.K. Oralbayeva, R.K. Aitmanbetova, B.K. Nurmaganbetova DIGITALIZATION AS A WAY TO ACTIVATE INNOVATIVE ACTIVITY IN AGRICULTURE.....	333
N.A. Gumar, M.D. Karimova, A.A. Maukenova, A.P. Beisenov, U.S. Yernazarova EVALUATION OF THE IMPLEMENTATION OF THE POLICY ON TRANSITION TO THE DIGITAL ECONOMY.....	344
B.M. Zhurynov PROBLEMATIC ISSUES OF FORMING PARTNER BUSINESS NETWORKS THROUGH PROJECTS.....	354
Z.O. Imanbayeva, A.A. Aidaraliyeva, M.D. Saiymova, Z. Baimukasheva, D.A. Bekesheva DIGITALIZATION OF THE SECTORS OF THE ECONOMY OF KAZAKHSTAN.....	377
A. Xembayeva, Zh. Babazhanova, S. Serikbayev, B. Kuantkan, B. Shoshay DIRECTIONS OF SUSTAINABLE DEVELOPMENT OF AGRICULTURE IN THE REGION.....	389
Kürsat Yıldırım, T. Apendiyev, O. Kuanbay DEMOGRAPHIC DEVELOPMENT OF THE POPULATION OF THE REPUBLIC OF TURKEY AND ITS FEATURES.....	402
G. Mukina, M. Sultanova, G. Bayandina, L. Parimbekova, A. Bakpayeva METHODOLOGY FOR ASSESSING THE READINESS OF SMALL AND MEDIUM-SIZED BUSINESSES TO A VOLATILE ECONOMIC ENVIRONMENT: FINANCIAL AND MANAGERIAL ASPECT.....	416
G. Rakhimzhanova ECONOMIC FEATURES OF THE EFFICIENCY OF HUMAN CAPITAL.....	430
F.D. Salkynbayeva, G.Z. Tayauova, M.D. Saiymova, G.B. Abdishova, A.A. Makenova DEVELOPMENT OF YOUTH ENTREPRENEURSHIP AS AN EFFECTIVE WAY TO SOLVE THE PROBLEMS OF YOUTH UNEMPLOYMENT.....	440
T.S. Sokira, Zh.Zh. Belgibayeva, Kh.N. Sansyzbaeva, L.Zh. Ashirbekova, G.S. Smagulova ASSESSMENT OF THE PANDEMIC IMPACT ON DEMOGRAPHIC PROCESSES IN KAZAKHSTAN.....	451
R.Sh. Takhtaeva, M.A. Bayandin, G.K. Demeuova, A. Aliyeva, M.K. Shakibayev FORMATION OF CORPORATE CULTURE AS A FACTOR OF INCREASING THE COMPETITIVENESS OF TOURISM INDUSTRY ENTERPRISES IN KAZAKHSTAN.....	463

BULLETIN OF NATIONAL ACADEMY OF SCIENCES
OF THE REPUBLIC OF KAZAKHSTAN
ISSN 1991-3494
Volume 2. Number 402 (2023), 123–133
<https://doi.org/10.32014/2023.2518-1467.459>
FTAP 14.35.09

© S.Zh. Ibadullayeva^{1*}, L.B. Ramanova⁴, N.D. Andreeva², M.T. Suleimenova³,
Zh.Zh. Izbasarova¹, 2023

¹Korkyt Ata Kyzylorda University. Kyzylorda, Kazakhstan;

²Russian state Pedagogical University named after A.I. Herzen, Saint-Petersburg, Russia;

³Miras University. Shymkent, Kazakhstan;

⁴M. Auezov South Kazakhstan University. Shymkent, Kazakhstan

E-mail: salt_i@mail.ru

FORMATION OF PROFESSIONAL COMPETENCES IN THE PROCESS OF TRAINING SPECIALISTS-BIOLOGISTS IN MULTILINGUAL EDUCATION

Ibadullayeva Saltanat Zharylkasynovna — doctor of Biological Sciences. Kyzylorda university named after Korkyt Ata. professor of the Department of biology geography and chemistry. Institute of Natural Science Kyzylorda, Kazakhstan

E-mail: salt_i@mail.ru, <https://orcid.org/0000-0003-3270-8364>;

Ramanova Lazzat Bauyrzhanovna — senior lecturer South-Kazakhstan University named after M. Auezov. Shymkent Republic of Kazakhstan

E-mail: lyakosh_k_88@mail.ru, <https://orcid.org/0000-0002-1654-071X>;

Andreeva Natalya Dmitrievna — doctor of Pedagogical Sciences. Russian state Pedagogical University named after A.I. Herzen. Professor of the Department of biology and ecology. Saint-Petersburg Russia

E-mail: naandreeva@yandex.ru. ORCID: [org/0000-0001-7556-2380](https://orcid.org/0000-0001-7556-2380);

Suleimenova Moldir Tursynbekovna — candidate of Biological Sciences Miras University. Shymkent, Kazakhstan

E-mail: suleymenova_moldir@mail.ru, <https://orcid.org/0000-0002-1525-6573>;

Izhbassarova Zhanar Zhaksybaevna — senior lecturer Kyzylorda university named after Korkyt Ata, professor of the Department of biology geography and chemistry. Institute of Natural Science Kyzylorda, Kazakhstan

E-mail: janar_7370@mail.ru, <https://orcid.org/0000-0003-3004-6352>.

Abstract. Knowledge and skills of students on the subject are formed at the expense of special competencies; assimilates didactic methods in the process of methodological competence; to acquire a culture of communication on the basis of psychological and pedagogical competence and to increase interest in the profession; differential-psychological competence - helps to show and direct the peculiarities of the personality of students; and autopsychological competence as a result of self-education. Follows the following types of organization of educational activity in subject-language training: frontal, group, pair and individual work. The individual form of work teaches the language and thematic preparation of students for the subject. In this task, it is possible to differentiate by two criteria: the level of knowledge of the subject and the level of knowledge of the English language. In order to develop the ability to use a bilingual language in biology, as well as to take into account the interests and needs of students, it is recommended to conduct different types of work using

the resources of the leading domestic and foreign parents. The introduction of subject-language integration in the educational process is multifaceted and its application requires the creativity of teachers, constant thinking of all activities, conducted in the lesson, as well as the improvement of methods of work in the educational process. Therefore, basic knowledge in the field of teaching and learning, teachers need to work on obtaining additional information from various domestic and foreign sources. This allows them to make more reasonable conclusions about what is going on in this or that sphere and what strategies should be adopted. During the formative experiment CLIL was considered as a means of training to determine the didactic effect of the subject-language integrated learning technology on the students, and at all stages of the experiment the guidelines were guided. The results achieved in the course of training using the technology of subject-language integrated training image-CLIL, confirmed by examples on the topic.

Keywords: education, professional competence, CLIL technology, multilingual education, biology

© С.Ж. Ибадуллаева^{1*}, Л.Б. Раманова⁴, Н.Д. Андреева², М.Т. Сулейменова³,
Ж.Ж. Избасарова¹, 2023

¹Қорқыт Ата атындағы Қызылорда университеті, Қызылорда, Қазақстан;

²Герцен атындағы Ресей мемлекеттік педагогикалық университеті. Санкт-Петербург, Ресей;

³Мирас университеті, Шымкент, Қазақстан;

⁴М. Ауезов атындағы Өңтүстік -Қазақстан университеті, Шымкент, Қазақстан.
E-mail: salt_i@mail.ru

КӨПТІЛДІ БІЛІМ БЕРУДЕ БИОЛОГ МАМАНДАРДЫ ДАЯРЛАУ ҮРДІСІНДЕ КӘСІБИ ҚҰЗРЕТТІЛІКТЕРІН ҚАЛЫПТАСТЫРУ

Ибадуллаева Салтанат Жарылқасыновна — биология ғылымдарының докторы. Қорқыт Ата атындағы Қызылорда университеті, Биология, география және химия кафедрасы, Жаратылыстану Институты. Қызылорда, Қазақстан

E-mail: salt_i@mail.ru, <https://orcid.org/0000-0003-3270-8364>;

Раманова Лязат Бауыржановна — оқытушы. М. Ауезов атындағы Өңтүстік-Қазақстан университеті. Биология кафедрасы, Шымкент, Қазақстан

E-mail: lyakosh_k_88@mail.ru, <https://orcid.org/0000-0002-1654-071X>;

Андреева Наталья Дмитриевна — педагогика ғылымдарының докторы. Герцен атындағы Ресей мемлекеттік педагогикалық университеті, Санкт-Петербург, Ресей. Биологияны оқыту әдістемесі және экология кафедрасының профессоры. Санкт-Петербург, Ресей

E-mail: naandreeva@yandex.ru. ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-7556-2380>;

Сулейменова Мөлдір Тұрсынбековна — биология ғылымдарының кандидаты. Мирас университеті. Шымкент, Қазақстан

E-mail: suleymenova_moldir@mail.ru, <https://orcid.org/0000-0002-1525-6573>;

Избасарова Жанар Жақсыбаевна — аға оқытушы. Қорқыт Ата атындағы Қызылорда университеті. Биология, география және химия кафедрасы, Жаратылыстану Институты, Қызылорда, Қазақстан

E-mail: janar_7370@mail.ru, <https://orcid.org/0000-0003-3004-6352>.

Аннотация. Арнайы құзыреттілік бойынша студенттердің пән бойынша білімі, білігі қалыптасады; әдістемелік құзыреттілік процесінде дидактикалық әдіс-тәсілдерді меңгереді; психологиялық-педагогикалық құзыреттілік негізінде қарым-

қатынас мәдениетін игеріп, мамандыққа деген қызығушылықтары артады; дифференциалды-психологиялық құзыреттілік — студенттердің жеке тұлғалық ерекшеліктерін көрсетіп, оларға бағыт-бағдар беруіне ықпал етеді; ал аутопсихологиялық құзыреттілік өздігінен білім алу нәтижесінде пәндік-тілдік оқыту кезінде оқу қызметін ұйымдастырудың мынадай түрлерін атап көрсету қажет: фронтальды, топтық, жұптық және жеке жұмыстар. Жұмыстың жеке нысаны кезінде пән бойынша оқушылардың тілдік және тақырыптық дайындығы ескеріледі. Бұл ретте тапсырмаларды екі критерий бойынша саралауға болады: пәнді білу деңгейі және ағылшын тілін меңгеру деңгейі. Жеке жұмыс пәндер бойынша қандай да бір тапсырмаларды орындау кезінде жүзеге асырылады: тапсырмаларды шешу, жаттығуларды орындау, тестпен, әр түрлі әдебиет көздерімен жұмыс істеу, пәндер бойынша пәндік-тілдік сөздіктерді толтыру. Оқу үрдісіне пәндік-тілдік интеграцияны енгізу әр түрлі және оны қолдану оқытушыларының шығармашылығын, сабақта жасалынып жатқан барлық іс-әрекеттерді үнемі ойластыруды, сондай-ақ оқыту үрдісінде жұмыс әдістерін жетілдіруді талап етеді. Оқыту және оқыту саласындағы негізгі білімдерден басқа, оқытушыларға түрлі отандық және шетелдік көздерден қосымша ақпарат алу үшін жұмыс қажет. Қалыптастыру эксперименті барысында CLIL пәндік-тілдік кіріктіріп оқыту технологиясының білім алушыларға дидактикалық әсерін айқындау үшін оны оқыту құралы ретінде қарастырып, эксперименттің барлық кезеңдерінде тілді меңгерудің жеке деңгейлері бойынша салыстырмалы талдау жүргізілді. Оқыту барысында суреттік — CLIL пәндік-тілдік кіріктіріп оқыту технологиясын қолдану арқылы жеткен нәтижелерді тақырып бойынша мысалдармен дәлелденді.

Түйін сөздер: білім беру, кәсіби құзыреттілік, CLIL технологиясы, көптілді білім беру, биология

© С.Ж. Ибадуллаева^{1*}, Л.Б. Раманова⁴, Н.Д. Андреева², М.Т. Сулейменова³,
Ж.Ж. Избасарова¹, 2023

¹НАО "Кызылординский университет имени Коркыт Ата". Кызылорда, Казахстан;

²Российский государственный педагогический университет имени А.И. Герцена,
Санкт-Петербург, Россия;

³Университет Мирас, Шымкент, Казахстан;

⁴Южно-Казахстанский университет имени М. Ауезова, Шымкент, Казахстан.

E-mail: salt_i@mail.ru

ФОРМИРОВАНИЕ ПРОФЕССИОНАЛЬНЫХ КОМПЕТЕНЦИЙ В ПРОЦЕССЕ ПОДГОТОВКИ СПЕЦИАЛИСТОВ-БИОЛОГОВ ПРИ ПОЛИЯЗЫЧНОМ ОБУЧЕНИИ

Ибадуллаева Салтанат Жарылкасыновна — доктор биологических наук, Кызылординский университет имени Коркыт Ата, кафедра Биология, география и химия, Институт Естествознания, Кызылорда, Казахстан

E-mail: salt_i@mail.ru, <https://orcid.org/0000-0003-3270-8364>;

Раманова Ляззат Бауыржановна — преподаватель, Южноказахстанский университет имсени М. Ауезова, кафедра биологии, Шымкент, Казахстан

E-mail: lyakosh_k_88@mail.ru, <https://orcid.org/0000-0002-1654-071X>;

Андреева Наталья Дмитриевна — доктор педагогических наук, РГПУ им. А.И. Герцена. Профессор кафедры методики преподавания биологии и экологии. Санкт-Петербург, Россия

E-mail: naandreeva@yandex.ru. ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-7556-2380>;

Сүлейменова Мәлдір Турсынбековна — кандидат биологических наук университет Мирас, Шымкент, Қазақстан

E-mail: suleyменова_moldir@mail.ru, <https://orcid.org/0000-0002-1525-6573>;

Избасарова Жанар Жақсыбаевна — ст. преподаватель, Қызылординский университет имени Қорқыт Ата, кафедра Биология, география и химия, Институт Естествознания. Қызылорда, Қазақстан

E-mail: janar_7370@mail.ru, <https://orcid.org/0000-0003-3004-6352>.

Аннотация. Знания и умения студентов по предмету формируются за счет специальных компетенций; осваивает дидактические приемы в процессе методологической компетенции; овладеть культурой общения на основе психолого-педагогической компетентности и повысить интерес к профессии; дифференциально-психологическая компетентность — помогает проявить и направить особенности личности учащихся; и аутопсихологическая компетентность как результат самообразования. Следует отметить следующие типы организации учебной деятельности в предметно-языковом обучении: фронтальная, групповая, парная и индивидуальная работа. Индивидуальная форма работы учитывает языковую и тематическую подготовку студентов по предмету. При этом задания можно дифференцировать по двум критериям: уровень знания предмета и уровень владения английским языком. В целях развития умения использовать двуязычный язык в биологии, а также учитывать интересы и потребности учащихся рекомендуется проводить различные виды работ с использованием ресурсов ведущих отечественных и зарубежных дидактических работ, ссылок и сетей. Внедрение предметно-языковой интеграции в учебный процесс многообразно и ее применение требует творчества педагогов, постоянного осмысления всей деятельности, проводимой на уроке, а также совершенствования методов работы в учебном процессе. Помимо базовых знаний в области преподавания и обучения, учителям необходима работа по получению дополнительной информации из различных отечественных и зарубежных источников. Это позволяет им делать более обоснованные выводы о том, что происходит в той или иной сфере и какие стратегии необходимо принять. В ходе формирующего эксперимента CLIL рассматривался как средство обучения для определения дидактического воздействия предметно-языковой интегрированной технологии обучения на учащихся, и на всех этапах эксперимента проводился сравнительный анализ индивидуальных уровней владения языком. Результаты, достигнутые в ходе обучения с использованием технологии предметно-языкового интегрированного обучения image-CLIL, подтверждены примерами по теме.

Ключевые слова: образование, профессиональная компетентность, технология CLIL, полиязычное образование, биология

Кіріспе

Білім берудің мақсаты мен мазмұнын анықтауда компетенттілік тәсіл жана ұғым емес. Кеңестік мектептерде педагог-психолог ғалымдар оқушылардың біліктілікті игеруі мен іс-әрекет дағдыларына бағдарлануын жан-жақты зерделеген, соның негізінде жеке оқу технологиялары мен оқу материалдарын игерудің жаңа әдіс-тәсілдері жасалып, тәжірибеге енгізіле бастады. М.Н. Скаткин, И.Я. Лернер, В.В. Краевскийдің дидактикалық мектептері білім берудегі компетенттілікке жақын идеяларды, білім алушылардың шығармашылық іс-әрекеттері және эмоционалдық-құндылық қатынастарын ұсынған. Бұл идея бүгінгі күнгі нәтижеге бағдарланған білім

немесе білім берудегі компетенттілік тәсілге негіз болып отыр [1,2,3].

Әдістер мен материалдар

Білім берудегі компетенттілік тәсіл — білім беру мақсатын анықтаудағы, білім мазмұнын іріктеудегі, білім беру үрдісін ұйымдастырудағы және де алынған нәтижелерді бағалаудағы жалпы ұстанымдар жиынтығынан тұрады. Білім берудегі компетенттілік тәсілді жүзеге асыруда білім алушылардың практикалық іс-әрекеті дидактикалық әдістердің негізгі компоненттерін құраушылардың бірі болып саналады. Сонымен қазіргі кездегі білім берудің жетекші идеясы білім берудің нәтижелік құраушысын тұлғаның дамуының жоспарланатын нәтижесімен үйлестіру болып табылады. Осылайша, нақты тәжірибеде компетенттілік тәсіл өзекті мәнге ие болуда.

Құзыреттілік сөзінің астарында «латынның competence-сәйкес келетін, қабілетті мағынасында» бір жағынан, құзыретке ие болу, яғни тәжірибе немесе білімнің болуы түсінігі жатса, екінші жағынан белгілі бір сұрақты шешуге заңды басымдылықтың болуы деген мазмұн бар.

Нәтижелер және оларды талқылау

Құзыреттілік ұғымының ауқымы өте кең. Ағылшын тілінде құзырет пен құзыреттілік түсінігі бір-бірінен бөліп жармай бір мағынада қабылданады. Ағылшын тілі сөздігінде аталған сөзге мынадай түсініктеме берілген:

- the ability to do something well or effectively;
- the power that court, an organization or a person has to deal with something;

– a skill that you need in a particular job or for a particular task» [4].

Білім саласындағы құзыреттіліктің кең түрде тарап, негізделуі алғаш рет Америкада 1970 жылдары болды.

Д. Равеннің «Қазіргі қоғамдағы құзыреттілік» атты еңбегінде құзыреттілікті құбылыс ретінде түсіндіреді, оның көптүрлілігі, кейбірінің бір-біріне тәуелсіздігі, кейбір құзыреттердің танымдық, басқаларының эмоционалдық аймаққа қатыстылығы және кейде бір-бірін алмастыратыны айтылады [5].

Осы кезеңде Кузьмина Н.В. және бірнеше авторлар [6,7] құзыреттілікті зерттеп, түрлерге бөліп қана қоймай, бұл үдерістің соңындағы күтілетін нәтижелерге бағыттап білім беруді құрастыра бастайды. Түрлі іс-әрекеттердің жағдайына қарай зерттеушілер құзыреттіліктің түрлерін жіктей бастайды.

Жоғарыда аталып өткен пікірлерді топтап біріктіруге байланысты, берілген «құзырет» пен «құзыреттілік» ұғымдарын түсіндіруде негізгі екі әдісті атауға мүмкіндік туады, келесі 1- кестеден көруге болады.

Кесте 1. – «Құзыреттілік» ұғымын түсіндірудің негізгі әдістері

№	Әдіс түрлері	Сипаттамасы	Авторлар
1.	Әрекеттілік	құзыреттіліктің негізгі критерийлері ретінде біліммен көрсетілетін, маманның біліктілігі мен дайындық деңгейі	С.И. Ожегов, С.Я. Батышев, В.И. Ермакова, Г.М. Коджаспирова, А.Ю. Коджаспиров
		іскерлікпен көрсетілетін	Ю.Н. Кулюткин, Л.Ф. Спирин, И.Х. Хобер, В.А. Сластенин, Л.И. Мищенко, Л.М. Митина, В.А. Мижеригов, М.Н. Ермоленко
		білім мен іскерліктің қосындысы ретінде	В.Н. Бондарь, Л.А. Симонова, Г.М. Коджаспирова, А.Ю. Коджаспиров, С.А. Панина, Н.Н. Коршунова, Ш. Құрманалина

		білім, іскерлік пен тәжірибенің жиынтығы ретінде	Ю.Н. Емельянов, Л.А. Петровская, С.Б. Елканов, Н.А. Кузьмина
2.	Тұлғалық немесе тұлғалық-әрекеттілік	құзыреттілікті кәсіби іс-әрекетін табысты жүзеге асыру үшін қажетті жеке тұлғаның қасиеттерімен байланыстырып көрсетеді	Э.Ф. Колмакова, И.Г. Абрамова, Г.А. Трофимова
		өзіне білім мен іскерлікті қосатын жеке тұлғалық қасиеттердің, мүмкіндіктердің, біліктіліктің жиынтығы ретінде	Е.С. Жариков, Т.Г. Браже, Б.С. Гершунский, В.И. Маслов, Н. Розов, М.В. Прохорова, А.К. Маркова, К.А. Абульханова, Н.В. Васина, Е.В. Набиева, Л.Г. Лаптева, Н.А. Разина, Г.Ж. Менлибекова Б.Т. Кенжебеков, И.А. Колесникова, Е.Ю. Рубинштейн, П.В. Беспалов, С.И. Ферхо

Сонымен біз құзыреттілікті көпқұрамды қасиет, тұлға сипаттамасы десек болады. Ал, құзыретті маман дегеніміз қоршаған ортаның пікірінше жоқ дегенде жақсы маман болуы керек. Демек, құзыреттілік табысты қызметтің сипаты. Алайда, құзыретті болуға керекті әлеуметтік кәсіби қызмет, бейресми білім және институционалды сферада алынған білім мен тәжірибесіз «бакалавр», «магистр» және сол сияқты білім дәрежелерін игергенмен құзыретті маман болу мүмкін емес.

Жоғары білімді адам тіпті өзінің өкілеттік шегіндегі жағдайдың өзін шешуге сауатының толық жетпей жатады, яғни қызметтік сауатсыздық құзыреттілікке қарама-қайшы ұғым. Білім, білік, дағды мен қатар іс-әрекеттік мотивация, өзінің креативті және операциялық-технологиялық әлеуетін жүзеге асыру және оны табысты қызметке айналдыра білу, яғни: құзыреттілік- маманның кәсіби қызметі үшін өзінің адами әлеуетін жүзеге асыра білу қабілетін сипаттайды.

Қазақстанда көптілді білім беру тәжірибесі өзінің тарихын 2007 жылдан бастады, соған сәйкес, Қазақстан мектептерінде үштілділікті енгізу кезеңдері үш министрліктің: Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрлігі (05.11.2015. № 622), Қазақстан Республикасы Мәдениет және спорт министрлігі (09.11.2015. № 344), Қазақстан Республикасы Инвестициялар және даму министрлігінің (13.11.2015. № 1066) бірлескен бұйрығымен үштілді білім беруді дамытудың 2015–2020 жылдарға арналған Жол картасында анықталды. Жол картасының 2.2 пунктіне сәйкес үштілді білім беру тәжірибесін жақсарту үшін зерттеу нәтижелерін енгізу мониторингін жүргізу қарастырылған [8]. Жоғарыда аталған нормативтік — құқықтық, мемлекеттік құжаттарды талдай келе, қазіргі таңдағы білім берудегі басым бағыттардың бірі үштілді білім беру, соған байланысты нормативтік құқықтық және әдістемелік базаларды жетілдіру, білім беру бағдарламаларын жаңарту, педагог мамандардың біліктілігін арттыру мен даярлаудың бірыңғай жүйесін құру өзекті мәселе болып отыр. Осыған сәйкес, біздің зерттеу жұмысымыздың басты мақсаты биолог мұғалімдердің көптілділік жағдайындағы кәсіби құзыреттілігін қалыптастыру болып отыр. Осы тұрғыдан алғанда CLIL технологиясы Қазақстанның заманауи тілдік білім беруі үшін белгілі бір дәрежеде инновация болып табылады. Сондықтан осы аталған мәселені зерттеу мен оқу үрдісінде қолданудың өзектілігі күмән туғызбайды. Бұл Қазақстандағы бірқатар жоғары оқу орындарындағы бірқатар педагогикалық мамандықта білім алатын студенттерінің жұмыс оқу жоспарларын зерттеу мен әлеуметтік сауалнама

нәтижелері арқылы дәлелденіп отыр [9].

Осы аталған сұрақтарды зерттеу кезінде, бұл мәселелер жеке тақырыптармен немесе бөлімдермен, сондай-ақ жоспарланған пәндерден басқа басқа да көздер бар деп болжай отырып, біз CLIL технологиясы туралы студенттердің қаншалықты хабардар екенін тексеріп көрдік. Сауалнамаға Қорқыт ата атындағы Қызылорда университетінің 6В011300 – Биология мамандығы бойынша 135 білім алушы қатысты

Сауалнама 8 сұрақтан тұрды:

1. Сіз үш тілді білімге қалай қарайсыз?
2. Ағылшын тілін оқыту сапасына қанағаттанасыз ба?
3. Ағылшын тілінде арнайы пәндерді оқыту сапасына қанағаттанасыз ба?
4. Оқыту үрдісінде арнайы пәндерді ағылшын тілінде оқыту ерекшеліктері ескеріледі ме?

5. CLIL әдістемесімен таныссыз ба?

6. Егер болса, онда ақпарат көзін атаңыз.

7. Егер иә болса, онда бұл технология оқыту үрдісінде қолданылады ма?

8. CLIL әдісі дегеніміз не?

Осы аталған сауалнамаға білім алушылардың берген жауаптарының варианттары әртүрлі болды, сондықтан біз, сауалнама нәтижесін төмендегі 2-кестеде беріп отырмыз.

Кесте 2. 6В011300 – Биология мамандығы бойынша 3–4 курс білім алушыларының сауалнамаға берген жауаптары

№	Жауап варианттары				
	a	b	c	d	e
	1	2	3	4	5
1	Қолдаймын	Қолдамаймын	Жауап беруге киналамын		
2	Иә	Жоқ			
3	Иә	Жоқ			
4	Иә	Жоқ			
5	Иә	Жоқ			
6	Шет тілі мұғалімі	Пән мұғалімі	Мектеп мұғалімі	Интернет желісінен	Басқа деректер (көрсету)
7	Ағылшын тіліндегі арнайы пәндерді оқытуда қолданылады	Ағылшын тілін оқытуда қолданылады	Басқа пәндерді оқытуда қолданылады		
8	Тілмен пәнді кіріктіріп оқыту	Тілді саралап оқыту			

Жүргізілген сауалнама нәтижелері келесі 3-кестеде берілді.

Кесте 3. 6В011300 – Биология мамандығы бойынша 3–4 курс білім алушыларының сауалнамаға берген жауаптары

a)	31,7	84,1	41,9	1,0	2	1,9	0,0	1,9
b)	19,3	15,9	58,1	99,0	98	0,0	0,0	98,1
c)	49,0					0,0	0,0	
d)						0,0		
e)						0,0		

Сауалнама нәтижелері болашақ биолог мұғалімдерле көптілді білім алуға

деген қарым-қатынастың әлі де болса қалыптаспағанын көрсетті. Біздің ойымызша, бұл кәсіби қызметке дайындық барысында көптілді білім беру мәселелері ЖОО-ның ПОҚ тарапынан тиісті назардан тыс қалған. Бұл сауалнаманың "Оқыту үрдісінде арнайы пәндерді ағылшын тілінде оқыту ерекшеліктері ескеріледі ме?" -деген 4-ші сұрағына жауап берушілердің жауаптарымен, яғни, сұраққа барлық білім алушылар теріс жауап бергендігінен байқауға болады.

Екінші сұрақ бойынша білім алушылардың басым көпшілігі ағылшын тілінде арнайы пәндерді оқыту сапасын бағалауға қарағанда ағылшын тілін оқыту сапасына қанағаттанушылық білдірді, ал, білім алушылардың 4-ші және 5-ші сұрақтарға берген жауаптары бір-бірінен алшақ емес. Сонымен қатар, бітіруші курс білім алушыларының «CLIL әдістемесімен таныссыз ба?» – деген сұраққа басым көпшілігі CLIL әдістемесімен таныс емес екенін көрсетті. Дегенмен, сауалнамаға жауап берушілердің (2 %), CLIL әдістемесімен таныс екендігін атап өтті, олар осы технология туралы ақпаратты шет тілі оқытушысынан алдық деп жауап берді. Жалпы бұл ақпараттың дұрыстығына сенімдіміз, себебі, CLIL технологиясы ағылшын тілі курсына да, сондай-ақ арнайы пәндерді оқытуда пайдаланылмайтын 7-ші сұраққа жауап берушілердің жауаптарымен расталады. Дегенмен, білім алушылар 8-ші сұрақ: "CLIL әдістемесі дегеніміз не?" деген сұраққа дұрыс жауап бере алмады.

Осындай сауалнаманы біз, осы мамандықтарда дәріс оқытын ЖОО-ның оқытушылар арасында да өткіздік. Төменде осы сауалнаманың нәтижелері келтірілді, оқытушыларға арналған сауалнама 8 сұрақтан тұрды:

1. Сіз үш тілді білімге қалай қарайсыз?
2. Сіз мамандық бойынша студенттердің ағылшын тілін меңгеру деңгейіне қанағаттанасыз ба?
3. Мамандықтарды оқыту әдістемесі курсына арнайы пәндерді ағылшын тілінде оқыту ерекшеліктері оқытыла ма (мысалы, "Биологияны оқыту әдістемесі" пәні)?
4. Үш тілді оқытудың енгізілуіне байланысты мамандықты оқыту әдістемесі курсына (мысалы, "Биологияны оқыту әдістемесі" пәні) өзгерістер енгізілді ме?
5. Егер иә болса, онда қандай өзгерістер енгізілді?
6. Сіз CLIL технологиясын білесіз бе?
7. Егер иә болса, онда Сіз CLIL технологиясын қайдан оқыдыңыз?
8. Егер иә болса, онда Сіз бұл технологияны ағылшын тілінде арнайы пәндерді оқытуда пайдаланасыз ба?

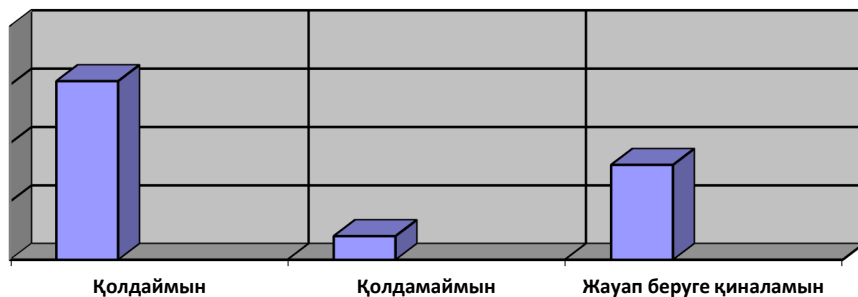
Оқытушылардың жоғарыда аталған сұрақтарға жауаптары әртүрлі болғандықтан, Біз оларды 4-кестеде көрсеттік.

Кесте 4. Оқытушылардың сауалнама сұрақтарына берген жауаптары

№	Сұрақтардың варианттары			
	a	b	c	d
1	Қолдаймын	Қолдамаймын	Жауап беруге қиналамын	
2	Ия	Толық емес	Жоқ	
3	Ия	Жоқ		
4	Ия	Жоқ		

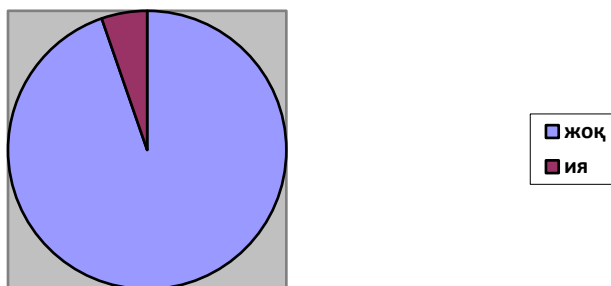
5	Мамандықты оқытудың әдістемесі курсы мазмұнында арнайы пәндерді ағылшын тілінде оқытудың ерекшеліктеріне арналған тақырыптар немесе бөлімдер кіргізілген бе	Мамандықты оқытудың әдістемесі сабағында CLIL технологиясын қолдану қарастырылған ба		
6	Ия	Жоқ		
7	«Өрлеу» ұйымдастырған біліктілікті көтеру курстарында	ПШО НЗМ ұйымдастырған	Басқа біліктілікті көтеру курстарында	Өздігінен білім алу аясында
8	Ия	Жоқ		

1-ші сұраққа жауап берушілердің жауаптары: "Сіз үш тілді білім беруге қалай қарайсыз?" деген сұраққа жартысынан көбі көптілді білім беру идеяларын сөзсіз қолдайтынын, ал, үшінші бөлігі күмән тудыратындығын білдірді. Оқытушылармен ауызша әңгіме барысында орыс тілінде оқытатын бөлімдердегі білім алушылардың қазақ тілі мен ағылшын тілін нашар білетіндігін айтты (сурет 1)

Сур. 1. «Сіз көптілді білім беруге қалай қарайсыз?» сауалнамасына оқытушылардың берген жауабы

Сәйкесінше, оқытушылардың басым бөлігі «Мамандық оқыту әдістемесі курсына қандай өзгерістер енгізілгенін» нақтылауды сұраған 5-ші сұраққа жауап беруден қиналды. 6-ші сұраққа оқытушылардың аз ғана бөлігі қанағаттанарлық жауап берді (2-сурет.)

Сур.2. «Сіз CLIL технологиясын білесіз бе?» – деген 6-сұраққа оқытушылардың берген жауабы

Сонымен, инновациялық технологияларды, атап айтқанда халықаралық деп танылған CLIL әдістемесін қолданудың маңыздылығына қарамастан, Қазақстанда үш тілді білім беруді ілгерілету үшін отандық жоғары оқу орындарында болашақ педагогтарды даярлауда жүйелі түрде толық жүзеге асырылмайды.

Біз, өз зерттеуімізде осы жағдайдың себептеріне жоғары оқу орындарында педагогтарды мақсатты даярлау аспектісінде «Үш тілді білім беруді» жүйелі әдістемелік қамтамасыз етудің болмауынан деп айқындадық. Демек, қалыптасқан жағдайды түзету үшін үш тілді білім беруді ресурстық қамтамасыз етудің жалпы стратегиясын айқындап қою жеткіліксіз, сондықтан жоғары оқу орындарындағы педагогикалық мамандықтардың білім беру бағдарламаларына «Үш тілді оқытудың» инновациялық немесе арнайы әдістемелерін, атап айтқанда CLIL технологиясын зерттеуді және әрбір оқытушы оқу үрдісінде мақсатты түрде пайдалану керектігін енгізу қажет деп есептейміз.

Қорытынды

Қорытындылай келе, болашақ биолог мұғалімнің кәсіби құзыреттері, олардың болашақ педагогикалық іс-әрекеттеріне сәйкес болады және нақты кәсіби міндеттер мен әдістемелік жағдаяттық мәселелерді шешу арқылы қалыптасады. CLIL технологиясы арқылы тиімді оқыту үшін пәнді және тілді кіріктіріп оқытудың негізгі сипаттамалары, болашақ маманның меңгеруі қажет кәсіби құзыреттердің түрлері, кіріктірілген сабақты тиімді өткізудің шарттары мен өлшемдері, оқу материалын іріктеу және әзірлеуге қойылатын талаптарын әзірлеу, пәндік-тілдік интеграциялап оқытудың функцияларын зерделеу арқылы биология мамандығы студенттерінің кәсіби құзыреттілігін қалыптастыруға мүмкіндіктер туады.

ӘДЕБИЕТТЕР

Краевский В.В., 2001 — *Краевский В.В.*, Методология педагогики: Пособие для педагогов-исследователей. – Чебоксары, Изд-во Чуваш, ун-та, 2001. – 244 с.

Кузьмина Н.В., 2019 — *Кузьмина Н.В.*, Профессионализм личности преподавателя и мастера производственного обучения. - Москва, 2019. –199 с.

Кеншинбай Т.И., Ибадуллаева С.Ж., Раманова Л., 2017 — Особенности адаптационного потенциала студентов в условиях полиязычного образования// Бәсекеге қабілетті мамандар даярлаудың өзекті мәселелері және келешегі» Қорқыт Ата атындағы Қызылорда мемлекеттік университетінің 80 жылдығына арналған халықаралық ғылыми-тәжірибелік конференцияның еңбектер жинағы. –Алматы. -2017. –Б. 127–129.

Лернер П.С., 2003 — *Лернер П.С.* Модель самоопределения выпускников профильных классов средней общеобразовательной школы //Школьные технологии. –2003.– №4. – С. 50–61

Равен Д., 2002 — *Равен Д.* Competence in Modern Society. Its Identification, Development and Release. Когито-Центр, 2002. – 400 с.

Раманова Л., 2016 — *Раманова Л.* Студенттерге көптілді білім беру жағдайында кәсіби құзыреттілігін дамыта оқыту ерекшеліктері// Хабаршы –Вестник «Жаратылыстану – география ғылымдары» сериясы. Алматы, –2016. – №3 (41)

Скаткин М.Н., 2004 — *Скаткин М.Н.* Проблемы современной дидактики. – Москва.: Педагогика, 2004. –96 с.

Ellstrom P.E., 1987 — *Ellstrom P.E.* The many meanings of occupational competence and qualification// In W.J. Nijhof & J.N. Streumer (Eds.), Key qualifications in work and education - Dordrecht: Kluwer Academic Publishers, 1987. –С. 39–50.

Үш тілді білім беру тәжірибесін жақсарту үшін зерттеулер нәтижелерін енгізу мониторингі. Талдамалық анықтама. – Астана: Ы. Алтынсарин атындағы Ұлттық білім академиясы. - 2016. – 96 б.

REFERENCES

- Kraevsky V.V., 2001 — Kraevsky V.V., Methodology of pedagogy: a guide for teachers-researchers. - Cheboksary, izd-Vo Chuvash, UN-Ta, 2001. – 244 p.
- Kuzmina N.V., 2019 — Kuzmina N.V., Professionalism of the personality of the teacher and master of production training. - Moscow, 2019. –199 c.
- Kenshinbay T.I., Ibadullayeva S.Zh., Ramanova L., 2017 — *Kenshinbay T., Ibadullayeva S.Zh., Ramanova L.* Personality adaptive potential of students in the conditions of polyazych education // actual problems and prospects of training competitive specialists" collection of works of the International Scientific and practical conference dedicated to the 80th anniversary of Korkyt Ata Kyzylorda State University. - Almaty, 2017. – Pp. 127–129.
- Lerner P.S., 2003 — *Lerner P.S.* Model of self-education of graduates of profile classes of medium Public Educational Schools //School technologies. -2003. - №4. - Pp. 50–61.
- Raven D., 2002 — *Raven D.* Competence in Modern Society. Its Identification, Development and Release. Cogito-Center, 2002. – 400 p.
- Ramanova L., 2016 — *Ramanova L.* Features of teaching students to develop their professional competence in the context of multilingual education// Bulletin – Vestnik series "natural and Geographical Sciences". Almaty -2016. – №3 (41).
- Skatkin M.N., 2004 — *Skatkin M.N.* The problem of modern didactics. - Moscow.: Pedagogy, 2004. – 96 p.
- Ellstrom P.E., 2007 — *Ellstrom P.E.* The many meanings of occupational competence and qualification// In W.J. Nijhof & J.N. Streumer (Eds.), Key qualifications in work and education - Dordrecht: Kluwer Academic Publishers, 1987. –Pp. 39–50.
- Monitoring the implementation of research results to improve the experience of trilingual education. Analytical reference. – Astana: Y. Altynsarin National Academy of Education.- 2016.- 96 p.

Publication Ethics and Publication Malpractice in the journals of the National Academy of Sciences of the Republic of Kazakhstan

For information on Ethics in publishing and Ethical guidelines for journal publication see <http://www.elsevier.com/publishingethics> and <http://www.elsevier.com/journal-authors/ethics>.

Submission of an article to the National Academy of Sciences of the Republic of Kazakhstan implies that the work described has not been published previously (except in the form of an abstract or as part of a published lecture or academic thesis or as an electronic preprint, see <http://www.elsevier.com/postingpolicy>), that it is not under consideration for publication elsewhere, that its publication is approved by all authors and tacitly or explicitly by the responsible authorities where the work was carried out, and that, if accepted, it will not be published elsewhere in the same form, in English or in any other language, including electronically without the written consent of the copyright-holder. In particular, translations into English of papers already published in another language are not accepted.

No other forms of scientific misconduct are allowed, such as plagiarism, falsification, fraudulent data, incorrect interpretation of other works, incorrect citations, etc. The National Academy of Sciences of the Republic of Kazakhstan follows the Code of Conduct of the Committee on Publication Ethics (COPE), and follows the COPE Flowcharts for Resolving Cases of Suspected Misconduct (http://publicationethics.org/files/u2/New_Code.pdf). To verify originality, your article may be checked by the originality detection service Cross Check <http://www.elsevier.com/editors/plagdetect>.

The authors are obliged to participate in peer review process and be ready to provide corrections, clarifications, retractions and apologies when needed. All authors of a paper should have significantly contributed to the research.

The reviewers should provide objective judgments and should point out relevant published works which are not yet cited. Reviewed articles should be treated confidentially. The reviewers will be chosen in such a way that there is no conflict of interests with respect to the research, the authors and/or the research funders.

The editors have complete responsibility and authority to reject or accept a paper, and they will only accept a paper when reasonably certain. They will preserve anonymity of reviewers and promote publication of corrections, clarifications, retractions and apologies when needed. The acceptance of a paper automatically implies the copyright transfer to the National Academy of sciences of the Republic of Kazakhstan.

The Editorial Board of the National Academy of sciences of the Republic of Kazakhstan will monitor and safeguard publishing ethics.

Правила оформления статьи для публикации в журнале смотреть на сайте:

**[www: nauka-nanrk.kz](http://www.nauka-nanrk.kz)
ISSN 2518–1467 (Online),
ISSN 1991–3494 (Print)**

<http://www.bulletin-science.kz/index.php/en>

Заместитель директор отдела издания научных журналов НАН РК Р. Жәліқызы

Редакторы: М.С. Ахметова, Д.С. Аленов

Верстка на компьютере Г.Д. Жадыранова

Подписано в печать 30.04.2023.

Формат 60x881/8. Бумага офсетная. Печать - ризограф. 27,5 п.л. Тираж 300. Заказ 1.